

Dr. sc. Anna-Maria Getoš, docentica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

**PRIPREMNA KONFERENCIJA „PROTIV OKRUTNIH
I NEČOVJEČNIH KAZNI I SMRTNE KAZNE“
MEĐUNARODNE MREŽE AKADEMIČARA ZA
UKIDANJE SMRTNE KAZNE,
održana 11. lipnja 2013. godine u Kraljevskoj akademiji lijepih
umjetnosti „San Fernando“, Madrid, Španjolska**

Od 12. do 15. lipnja 2013. godine u Madridu je, u organizaciji frankofonog udruženja „Ensemble Contre la Peine de Mort (ECPM)¹ i „World Coalition against the death penalty“² održan V. Svjetski kongres protiv smrtne kazne.³ Uoči samog kongresa, u organizaciji „International Network of Academics for the Abolition of Capital Punishment (REPECAP)“⁴ održana je i pripremna konferencija za navedeni kongres,⁵ s ciljem da se među prisutnim renomiranim znanstvenicima i stručnjacima iz međunarodne akademske zajednice rasprave aktualne teme vezane uz okrutne i nečovječne kazne, smrtnu kaznu i njezino ukidanje. Multidisciplinarni pristup u odabiru tema i govornika iz područja zaštite ljudskih prava, umjetnosti, kaznenog prava, kriminologije, povijesti, međunarodnog prava i penologije, osigurao je pripremnoj konferenciji iznimno široku perspektivu i posebno zanimljive rasprave. U nastavku će stoga ukratko biti prikazane pojedine sesije.⁶

Pripremu konferenciju svečano su otvorili prof. dr. sc. *Antonio Bonet Correa*, direktor Kraljevske akademije lijepih umjetnosti „San Fernando“⁷ i *Gonzalo de Benito*, državni tajnik za vanjske poslove Ministarstva vanjskih poslova i suradnje

¹ Vidi iscrpno službene internetske stranice „Zajedno protiv smrtne kazne“ dostupne na mrežnim stranicama: <http://www.abolition.fr> [08. 08. 2013.].

² O misiji i aktivnostima „Svjetske koalicije protiv smrtne kazne“ vidi sljedeće mrežne stranice: <http://www.worldcoalition.org> [08. 08. 2013.].

³ Vidi opširnije o programu i sudionicima službene internetske stranice kongresa dostupne na sljedećim mrežnim stranicama: <http://congres.abolition.fr/world-congress-in-madrid> [08. 08. 2013.].

⁴ „Međunarodna mreža akademičara za ukidanje smrtne kazne“ predstavljena je na sljedećim mrežnim stranicama: <http://www.academicsforabolition.net> [08. 08. 2013.].

⁵ Program pripreme konferencije objavljen je na mrežnim stranicama „Međunarodne mreže akademičara za ukidanje smrtne kazne“: http://www.academicsforabolition.net/repositorio/ficheros/386_214.pdf [08. 08. 2013.].

⁶ Tekst prikaza napisan je na osnovi vlastitih bilješki, upotrebom bilješki dr. sc. *Jona Yorka* dostupnih na njegovom blogu: <http://jonyorkehumanrights.blogspot.co.uk/p/international-nongovernmental.html> [08. 08. 2013.] i temeljem audiovizualnog zapisa svih izlaganja govornika pojedinih sesija dostupnih ovdje: <http://v2.uclm.es/buscador.aspx?p=1&b=&serie=121&campus=%20&centro=#> [08. 08. 2013.].

⁷ Kraljevsku akademiju lijepih umjetnosti često još nazivaju i „mali Prado“, a sama lokacija održavanja pripreme konferencije sasvim primjereno bila je odabrana uz radove *Francisca de Goye*.

Kraljevine Španjolske. Zatim je prof. dr. sc. *William Schabas*, Predsjednik REPECAP-a i nesporno vodeća ličnost za tematiku smrtne kazne, istaknuo važnost akademske zajednice i njihovu aktualnu, ali svakako i povijesnu ulogu u promicanju abolicije smrtne kazne. Objasnio je kako je pripremna konferencija uski krug prisutnih akademičara s fokusiranim temama i znanstvenim pristupom, za razliku od predstojećeg svjetskog kongresa, kojim nedvojbeno dominiraju udruge civilnoga društva. Iz toga proizlazi da cilj pripreme konferencije nije široko osvještavanje javnosti na globalnoj razini, već rasprava o najnovijim znanstvenim argumentima i dostignućima u znanosti. Od prisutnih renomiranih svjetskih stručnjaka koji se bave pitanjima smrtne kazne, izdvojio je prof. dr. sc. Rogera Hooda i svrstao njegov rad u rang *Cesarea Beccarie*. Prisutnima se nakon toga obratio prof. dr. sc. *Federico Mayor Zaragoza*, predsjednik Međunarodne komisije protiv smrtne kazne, koji je Akademiju označio kao simbol kreativnosti i inovativnosti, a *Goyu* kao referenta užasa smrtne kazne i užasa egzekucija. Govorio je i o važnosti daljnjeg osnaživanja abolicionističkih mreža te o potrebi za kontinuiranom diseminacijom znanja na globalnoj razini. *Raphaël Chenuil Hazan*, predstavnik Svjetske koalicije protiv smrtne kazne, ukazao je na činjenicu da su umjetnici, pisci i filozofi 18. stoljeća dali znatno veći doprinos abolicionističkom pokretu negoli političari. Ključ njihova uspjeha bila je njihova inteligencija. Ista ta inteligencija potrebna je i danas, inteligencija akademske zajednice kako bi se racionalnim argumentima objasnila nedopustivost smrtne kazne. Kada se bez uzavrelih strasti i na racionalnoj osnovi počne doista 'razmišljati' o smrtnoj kazni i o realnostima kažnjavanja, onda nema drugog zaključka negoli biti abolicionist. *Juan Maria Vazquez Rojas*, iz Generalne direkcije za znanstvena istraživanja i tehnologiju, govorio je o presudnoj ulozi Vlade Kraljevine Španjolske u osnivanju REPECAP-a i o promicanju univerzalnog ukidanja smrtne kazne, posebice za vrijeme predsjedanja Španjolske Vijećem Europske unije od strane gosp. *Joséa Luisa Rodrígueza Zapatera*. Svečano otvaranje zaključio je prof. dr. sc. *Juan A. Gimeno Ullastres*, rektor Nacionalnog sveučilišta za učenje na daljinu.

Prvom sesijom, pod naslovom „**Abolicija smrtne kazne, Moratorij iz 2015. godine i novi Svjetski poredak: napreci na području ljudskih prava i Milenijska deklaracija**“, predsjedao je prof. dr. sc. *Sergio García Ramírez* s Nacionalnog autonomnog sveučilišta u Meksiku i bivši predsjednik Interameričkog suda za ljudska prava. Govornici su bili: *Delphine Lourtou* sa sveučilišta Northwestern u Chicagu, prof. dr. sc. *Fernando Vallespín* s Autonomnog sveučilišta u Madridu, direktor sveučilišnog istraživačkog instituta „Ortega y Gasset“ te prof. dr. sc. *Luis Arroyo Zapatero*, predstojnik Katedre za kazneno pravo Sveučilišta Castilla – La Mancha i predsjednik Međunarodnog udruženja za društvenu obranu i humanu politiku kriminaliteta (Société Internationale de Défense Sociale). *Delphine Lourtou* sa čikaškog sveučilišta predstavila je projekt baze podataka „Smrtna kazna diljem svijeta“⁸ što ga je proveo Centar za međunarodna ljudska prava Pravnog fakulteta Sveučilišta Northwestern. Radi se o javno dostupnoj bazi podataka

---

⁸ Vidi: <http://www.deathpenaltyworldwide.org> [08. 08. 2013.].

koja sadrži statističke podatke i pravne analize normativne materije iz svih 93 država diljem svijeta u kojima i dalje postoji smrtna kazna. Opisala je aktualnu situaciju po pitanju smrtne kazne na globalnoj razini, uključujući i ključnu 1995. godinu, kada je prvi put većina država ukinula smrtnu kaznu. Istaknula je važnost rezolucije Generalne skupštine UN-a o moratoriju na izvršenje smrtnih kazni, koja je signalizirala rastući potencijal globalne abolicije. Prof. dr. sc. Fernando Vallespín dao je pregled iz perspektive političkih znanosti i naglasio važnost globalnog upravljanja za abolicionistički pokret. Predložio je da bi aboliciju smrtne kazne, kao „globalno javno dobro“, trebalo promovirati dok god se taj cilj ne postigne. Prof. dr. sc. *Luis Arroyo Zapatero* predstavio je buduće strategije i pristupe REPECAP-a te publikaciju „Francisco de Goya: Against the Cruelty of Capital Punishment“, koja uključuje prikaze i analize *Goyinih* radova na temu egzekucija u Španjolskoj, uglavnom upotrebom garote.

Drugom sesijom, pod naslovom „**Etika i nasilje. Ljudska okrutnost u umjetničkom izričaju**“, predsjedao je prof. dr. sc. *Angel Gabilondo*, predstojnik Katedre za metafiziku Autonomnog sveučilišta u Madridu, bivši predsjednik rektorske konferencije i ministar obrazovanja. Govornici su bili: akademik *Juan Bordes*, delegat Nacionalnog muzeja kalkografije, prof. dr. sc. *Gabrio Forti*, predstojnik Katedre za kazneno pravo Katoličkog sveučilišta u Milanu i prof. dr. sc. *Fernando Reviriego* s Katedre za ustavno pravo Nacionalnog sveučilišta za učenje na daljinu. Akademik *Juan Bordes* govorio je o *Goyinim* „užasima rata“, analizirajući njegova djela iz tog ciklusa. Između ostaloga je analizirao i „što se još može učiniti“ (Qué hay que hacer mas?), izvrsno povezujući tadašnje i današnje strahote postupanja s neprijateljskim ratnim zarobljenicima te pitanje smrtne kazne. Prof. dr. sc. *Gabrio Forti* održao je izlaganje na temu „Književnost i pravda“, ističući važnost proučavanja književnosti (Aristotel, Shakespeare, Dante, Kafka, Hugo i sl.) u okviru obrazovanja pravnika koji zastupaju u slučajevima u kojima se može izreći ili pak izrekne smrtna kazna. Koristeći kao studiju slučaja medicinsku literaturu, argumentirao je kako liječnici mogu poboljšati svoju komunikaciju s pacijentima pojašnjenjem oboljenja i tijeka liječenja. Na usporediv način bi odvjetnici mogli koristiti književnost u slučajevima obrane od smrtne kazne.

Trećom sesijom pod naslovom „**O pitanju odvratajućeg/deterentnog efekta smrtne kazne**“ predsjedao je prof. dr. sc. *Roger Hood* sa Sveučilišta u Oxfordu. Govornici su bili: prof. dr. sc. *Hans-Jörg Albrecht*, direktor instituta Max Planck za inozemno i međunarodno kazneno pravo u Freiburgu, prof. dr. sc. *Marcelo Aebi*, prodekan Fakulteta kriminalnih nauka Sveučilišta u Lausanneu, prof. dr. sc. *Eduardo Demetrio*, predstojnik Katedre za kazneno pravo, Toledo, Sveučilišta Castilla – La Mancha i prof. dr. sc. *Michael Radelet* sa Sveučilišta Colorado. Prof. dr. sc. *Roger Hood* uvodno je, na temelju svojeg opsežnog empirijskog istraživačkog rada, ukazao na neadekvatnost smrtne kazne kao efikasnog deterenta od nasilnog kriminala. Naglasio je da većina istraživanja o smrtnoj kazni potječe iz SAD-a, pa je stoga predstavio rezultate svojeg nedavnog rada na temu javnog mijenja i deterentnog efekta smrtne kazne u Trinidadu.

Neadekvatnost smrtne kazne kao efikasnog instrumenta za odvraćanje od činjenja kaznenih djela potvrdili su u svojim izlaganjima i prof. dr. sc. *Marcelo Aebi* te prof. dr. sc. *Eduardo Demetrio*, dok je prof. dr. sc. *Hans-Jörg Albrecht* predstavio svoju analizu metodologije o studijama kojima se u SAD-u istražuje odvraćajući efekt smrtne kazne. Zaključak je da s metodološkog stajališta zapravo aktualno ne postoji niti jedno empirijsko istraživanje kojim bi se uopće mogla dokazati (ali isto tako, naravno, ni opovrgnuti) teza o deterentnom efektu smrtne kazne. Štoviše, na temelju postojećih empirijskih podataka, mogu se identificirati korelacije među trendovima ubojstava i trendovima egzekucija. Prof. dr. sc. *Michael Radelet*, vodeći sociolog po pitanju smrtne kazne, temeljem svog ekstenzivnog rada po pitanju smrtne kazne u SAD-u, također je uvjerljivo pokazao kako ta kazna ne proizvodi nikakve specifične odvraćajuće efekte.

Četvrtom sesijom, pod naslovom „**Smrtna kazna kao okrutno i nečovječno kažnjavanje: okrutnost u međunarodnoj jurisprudenciji i pred nacionalnim sudovima**“, predsjedao je *José Luis Rodríguez Zapatero*, predsjednik Vlade Kraljevine Španjolske od 2004. do 2011. godine i počasni član Međunarodne komisije protiv smrtne kazne. Govornici su bili: doc. dr. sc. *Anna-Maria Getoš* s Katedre za kazneno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i voditelj partnerske grupe Max Planck prof. dr. sc. *Mercedes Alonso Álamo*, predstojnica Katedre za kazneno pravo Sveučilišta Valladolid, dr. sc. *Jon Yorke* sa Sveučilišta Birmingham i prof. dr. sc. *Salomao Shecaira*, predstojnica Katedre za kazneno pravo i kriminologiju Sveučilišta Sao Paulo. Doc. dr. sc. *Anna-Maria Getoš* predstavila je „teoriju okrutnosti“⁹ kako ju je razvio njemački sociolog prof. dr. sc. *Trutz von Trotha* pod utjecajem znanstvenika okupljenih oko prof. dr. sc. *Wolfganga Sofskyja* u krugu tzv. „inovatora u istraživanju nasilja“. Na osnovi svog izlaganja i prethodnih izlaganja govornika, zaključila je kako je abolicionistički pokret od sada bio u defenzivnoj i reaktivnoj ulozi, pokušavajući opovrgnuti i obraniti se od argumentacije pristalica smrtne kazne, iako je sasvim jasno da njihov najjači argument deterentnog efekta zapravo ne postoji, jer je jednostavno metodološki gledano nedokaziv. Umjesto tog reaktivnog pristupa, abolicionistima bi upravo „teorija okrutnosti“ mogla poslužiti kao polazna točka za ofenzivniji i zapravo proaktivni pristup, jer ona pruža uporište za nedvojbenu klasifikaciju smrtne kazne kao inherentno okrutne, pa ju po toj osnovi valja i ukinuti. Prof. dr. sc. *Mercedes Alonso Álamo* s time se složila i iznijela analizu jurisprudencije nacionalnih sudova u kojima se obrađuje pitanje okrutnog kažnjavanja. Dr. sc. *Jon Yorke* je iz multidisciplinarnе perspektive obradio pitanje Vijeća Europe i abolicije smrtne kazne kao predmet članka 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Odredio je ključne rezolucije Parlamentarne skupštine i najvažnije predmete Europskog suda za ljudska prava, što je sve skupa učvrstilo stajalište u regiji da je smrtna kazna nečovječna kazna. Prof. dr. sc. *Salomao Shecaira* dala je detaljan pregled određenih klasifikacija smrtnih

---

⁹ Opširnije o „teoriji okrutnosti“ u *Trutz von Trotha* (2011.). On Cruelty. Conceptual Considerations and a Summary of an Interdisciplinary Debate. U: *Trutz von Trotha & Jakob Rösel* (ur.), On Cruelty · Sur la cruauté · Über Grausamkeit. Siegener Beiträge zur Soziologie, svezak 11, str. 1 – 67.

slučajeva u Brazilu, koji nisu rezultat djelovanja države kroz izvršavanje smrtne kazne, nego kroz ubojstva od strane policije. Ukazala je na potrebu transparentnijeg istraživanja takvih slučajeva policijski prouzročenih smrti. *José Luis Rodríguez Zapatero* pitao je govornike, imajući u vidu kako je on nekoć imao apsolutnu vlast u Španjolskoj, zašto vođe država ne bi trebali koristiti smrtnu kaznu za počinitelje nasilnih zločina. Replicirajući mu, istaknuto je kako postoje alternativne i efikasnije kazne te kako je državi, doduše, priznat monopol nad 'legitimnim nasiljem' (power, Gewalt), ali je na području ljudskih prava u međuvremenu ustaljeno stajalište da je smrtna kazna 'nelegitimna' manifestacija državnog nasilja.

Petom sesijom, pod naslovom „**Povijest, naracija i etička refleksija o smrtnoj kazni**“, predsjedao je prof. dr. sc. *Rafael Estrada Michel*, direktor Nacionalnog instituta kaznenih znanosti Meksika. Govornici su bili: pisac *José Ovejero*, prof. dr. sc. *José Luis Corral* sa Sveučilišta u Zaragozi i pisac *Juan Eslava Galán*. Najzanimljivije je bilo izlaganje prof. dr. sc. *Joséa Luisa Corrale*, koji je prikazao nastanak, razvoj i ukidanje garote u Španjolskoj. Zanimljivo je, svakako, da je smrtna kazna gušenjem pomoću konopa ili omče u sjedećem položaju, prije izuma garote, bila alternativa vješanju kao privilegij viših staleža, jer se u sjedećem položaju donekle očuvala čast i ugled osuđenika, kojemu bi se inače uslijed smrti vješanjem ispraznila crijeva i mjehur. Do mehanizacije takvog načina egzekucije dolazi zbog velikog fizičkog napora koji iziskuje ručno stezanje omče i zbog dugotrajnosti i mukotrpnosti samog postupka. U vrijeme uvođenja i naknadnog usavršavanja garote govorilo se o humanizaciji egzekucije. Prof. dr. sc. *José Luis Corrala* je na kraju svog izlaganja opisao i posljednji slučaj izvršenja smrtne kazne garotom, koji je pošao po zlu, trajao nekoliko sati i imao prije oblik torture negoli egzekucije, jer egzekutor jednostavno nije bio upućen u korištenje garote. Propustio je osuđeniku na stražnji dio vrata staviti drvenu dasku, pomoću koje se putem vijka stezala garota i posljedično dovodila do gušenja i smrskavanja kralježnice. Iz izlaganja su se mogle izvući bezbrojne paralele u odnosu na argument 'humanosti' i 'bezbolnosti' današnje smrtne kazne smrtonosnom injekcijom, što zapravo predstavlja jednaku vrst 'napretka' kao i garota.

Šestom sesijom, pod naslovom „**Novi pristupi pravu na život u međunarodnom pravu. Međunarodna pravna suradnja i abolicionističke strategije**“, predsjedao je prof. dr. sc. *Luis Niño* sa Sveučilišta u Buenos Airesu. Govornici su bili: prof. dr. sc. *Stefano Manacorda*, predstojnik Katedre za kazneno pravo Sveučilišta u Napulju II i prof. dr. sc. *Anabela Miranda Rodrigues*, dekanica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Coimbri. Prof. dr. sc. *Stefano Manacorda* predstavio je svoj znanstveni rad na području mapiranja/kartiranja napretka abolicionizma. Ukazao je na značaj različitih tehnika mapiranja/kartiranja u svrhu dobivanja jasnih geografskih podataka o regionalnim stavovima po pitanju smrtne kazne. Prof. dr. sc. *Anabela Miranda Rodrigues* pružila je detaljan pregled ekstradicijskog postupka u Portugalu. Tom prilikom ukazala je na prijelaz sa zahtjeva apsolutnog jamstva o nemogućnosti primjene smrtne kazne na zahtjev za jamstvom za nemogućnost primjene doživotne kazne zatvora bez mogućnosti

otpusta (life imprisonment without the possibility of parole).

Pripremnju konferenciju svojim su zaključnim razmatranjima zatvorili prof. dr. sc. *Miguel Ángel Collado Yurrita*, rektor Sveučilišta Castilla – La Mancha, akademik *Juan Bordes*, delegat Nacionalnog muzeja kalkografije, *Asunta Vivó Cavaller*, generalna tajnica Međunarodne komisije protiv smrtne kazne, *María Sonia Gumpert Melgosa*, dekanica Odvjetničke akademije u Madridu, prof. dr. sc. *Luis Arroyo Zapatero*, predstojnik Katedre za kazneno pravo Sveučilišta Castilla – La Mancha i predsjednik Međunarodnog udruženja za društvenu obranu i humanu kriminalnu politiku te prof. dr. sc. *Sandra Babcock*, predstojnica Katedre za kazneno pravo Sveučilišta Northwestern u Chicagu. Istaknuta je daljnja potreba za multidisciplinarnim znanstvenoistraživačkim angažmanom akademske zajednice kako bi se efikasno riješila najvažnija pitanja na području kaznenog prava, među koja svakako spada i ukidanje smrtne kazne na globalnoj razini. Ponovno su naglašeni značaj i dalekosežan utjecaj *Goyinih* umjetničkih djela, koja nedvojbeno svjedoče o nehumanosti uporabe garote u Španjolskoj. Govorilo se o važnosti kvalitetne obrane odvjetnika u slučajevima u kojima se može izreći smrtna kazna.

Na kraju se može zaključiti da je pripremna konferencija „Protiv okrutnih i nečovječnih kazni i smrtne kazne“, kako zbog prisutnosti velikog broja vodećih znanstvenika na ovom području, tako i zbog multidisciplinarnog pristupa u kreiranju pojedinih sesija, ali i zbog lokacije održavanja konferencije te sveopće atmosfere za vrijeme samih rasprava i tijekom stanki – nadmašila sva očekivanja. Posebno nadahnjujući bio je umjetnički i povijesni aspekt proučavanja problematike okrutnog kažnjavanja i smrtne kazne te ozračje apsolutne sloge svih sudionika oko neupitnosti i konačnoj izvjesnosti ukidanja smrtne kazne na globalnoj razini.